

Mohy — és a dátumok

Úgy illett volna, hogy e sorok hónapokkal korábban, az országosan ünnepelt festő 80. születésnapjára jelenjenek meg. De ha már nem sikerült az időzítés, megvárhattam volna Banner Zoltán Mohy-kismonográfiájának megjelenését, a Kriterion sorozatában; vagy a tavaszra tervezett kolozsvári Mohy-kiállítást, ahol majd a művész akarata szerint rendeződnek tárlatrendbe a mesteri portrék, a régi és új kompozíciók. Bizonyára nem az időrend lesz a meghatározó — Mohy Sándor ugyanis fittyet hány az időnek. Többféleképpen is ezt teszi. Nem ír például dátumot a festményekre, még a hátukra sem. Azt mondja, a képek nem egyszerre születnek (mostanában korábbi feljegyzései, vázlatai közül festett meg néhány igen jelentőset, így Szervátiusz Jenőt a műtermében, szobrok között, s a *Hazátlanok* című nagyméretű táblakép ugyancsak régi élményt elevenít meg, a dési „ingázó” időkből). Nemegyszer megtette — művészettörténészek bosszúságára —, hogy már kész, mindenkitől befejezettnek tudott munkájához hozzányúlt, színben árnyalt rajta, valamilyen részlet rajzát módosította. (A keltezésen nem kellett változtatnia...)

Mohy nem törődik az idővel, legalábbis a divatok változásával nem. Számítalanszor megírta már — tavaly megjelent *Műhelynapló*jában olvashatjuk —, hogy az ún. modernekkel furcsa viszonyban van. Mint tudatos művész, és évtizedeken át a piktúra tanára a kolozsvári főiskolán, természetesen igyekszik megérteni őket, elismeri vagy éppen csodálja egy-egy alkotásukat, megújuló képességeket (Picasso), igazán felmelegedni azonban nem tud velük, irántuk. Az absztraktokban kevesli a humanizmust. Ahogy Banner írta a *Műhelynapló* bevezetőjében: „Egyik legerősebb festőnk azon kevesek közé tartozik, akik sohasem tették ki lábukat kisvárosi művészetünkől.” Életrajzilag pontos a jellemzés — esztétikailag mégsem egészen. Illetve félreérthető. Mohy Sándor ugyanis nem kisvárosi művészként lett, lehetett európeér. Talán az „udvariós arcképek” címén volna ebbe a kategóriába sorolható, bár a valóban jelentős portréi (így a *Cinquecento*, melyet nemrég a Korunk Galériában láthattunk) nem igazodnak a modell kívánságához. Egy-egy kisvárosi motívum szintén nem kategorizál. Sem a hegynek menő utcák, sem a bivalyok, sem a törődött emberek.

Újra és újra megállok a még 1937-ben festett *Féla*kt előtt. Ezt nem dési vagy kolozsvári festő festette, hanem egy nagy művész, aki — akkoriban nem is tudva róla — Modigliani közelébe került. (A kép alsó része s az egész kompozíció színvilága Matisse-tól sem idegen!) A mű egyelőre Mohy műtermében van, de meggyőződésem, hogy a világ bármelyik nagy múzeuma állandó kiállításán szerepeltethetné, a XX. század első fele modernjei között. Hát így áll Mohy Sándor a kisvárosi művészettel és a modernséggel...

Mint a legtöbb igazi művészegénység, Mohy úgy hú önmagához, másokéval összehasonlíthatatlan stílusához (amely egyébként „szögletesebb”, mint az említett kiváló *Féla*kt), hogy nyolcvanévesen is újakat próbál. Legutóbbi kompozíciói például drámaibbak, mint a korábbi festmények — és ez ugyancsak a fiatalság, a töretlen alkotóerő jele. Az öregek ilyenkor „öszikéiket” írják, festik — Mohy ma változatlan vagy talán még növekvő erővel birkózik a világgal, a világ egyre bonyolultabb problémáival. És függetlenül attól, hogy a maga és közvetlen környezete problémáit, a hétköznapokon, hogyan oldja meg, s hogy a nevét i-vel vagy y-nal, esetleg csak rövidítve (Mo.) írja, állandó ünnepnapokat él: az igazi alkotó művészet ünnepnapjait. Oly sűrűn következnek egymásra ma is ezek a Mohy-ünneppek, hogy mi, külső szemlélők, hívei, csak hitetlenül nézzük — és kimondhatatlanul örvendünk. Legalább a művészetben, az alkotómunkában jólesik felismerni, hogy valaki megtalálja a boldogságot...